

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2011

Επιμέλεια:
Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης



Σάββατο, 14 Μαΐου 2011
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εξαρχία
- β. Σοβιέτ
- γ. Δόγμα Τρούμαν

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- α. Σχολικό βιβλίο, σελ 63 «Οι Βούλγαροι...Πατριαρχείου»
- β. Σχολικό βιβλίο, σελ. 246 «Συμβούλιο» στα Ρωσικά. Τα σοβιέτ ήταν εκλεγμένα κυβερνητικά συμβούλια της Σοβιετικής Ένωσης. σελ. 94 Στις αρχές του 1917 οι συνελεύσεις (σοβιέτ) των εργατών και των στρατιωτών, των οποίων η δύναμη και η επιρροή αυξανόταν συνεχώς, έθεταν υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα της κυβέρνησης του Κερένσκυ, με στόχο την επικράτηση της εξουσίας των Μπολσεβίκων.
- γ. Ενώ είχε ξεκινήσει ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος και η Βρετανία δεν μπορούσε να συνεχίσει τη βοήθεια προς τη φιλοδυτική ελληνική κυβέρνηση, Σχολικό βιβλίο, σελ. 143 «Ο Αμερικανός πρόεδρος...από τις ΗΠΑ».

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1814 από τους Εμμανουήλ Ξάνθο, Δημήτριο Υψηλάντη και Αθανάσιο Τσακάλωφ.
- β. Στις αρχές του 1943, στο Στάλινγκραντ, η νίκη έστεψε τα σοβιετικά όπλα και η Βέρμαχτ γνώρισε την πρώτη οδυνηρή της ήττα.
- γ. Με την επίθεση στο Περλ Χάρμπορ (7 Δεκεμβρίου 1941) η Ιαπωνία μπήκε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.
- δ. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου, το 1979, οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας.
- ε. Η Συνθήκη των Παρισίων (10 Φεβρουαρίου 1947) προέβλεπε την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- α. Λ
β. Σ
γ. Λ
δ. Λ
ε. Σ

ΘΕΜΑ Β1

Η Συνθήκη Ειρήνης του Λονδίνου (17/30 Μαΐου 1913): όροι και παραλείψεις.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σχολικό βιβλίο, σελ. 68 «Οι μεγάλες δυνάμεις...κατείχαν προσωρινώς»

ΘΕΜΑ Β2

Για ποιους λόγους η Γερμανία επιθυμούσε την αναθεώρηση της Συνθήκης των Βερσαλλιών (28 Ιουνίου 1919) και ποιες ήταν οι πολιτικές συνέπειες αυτής της επιθυμίας για τη χώρα;

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Με την υπογραφή των συνθηκών ειρήνης του Α' Παγκοσμίου Πολέμου εκδηλώθηκαν οι εθνικιστικές και αρπαχτικές διαθέσεις των νικητών και προβλέφθηκαν εγγυήσεις για τις μειονότητες, αντίθετες προς την αρχή της εθνικής ανεξαρτησίας. **Σχολικό βιβλίο, σελ. 86** «Δημιουργήθηκαν έτσι οι προϋποθέσεις ... **σελ. 87** Β' Παγκόσμιο Πόλεμο»

ΟΜΑΔΑ Β'**ΘΕΜΑ Γ1**

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να προσδιορίσετε: α) πώς επέδρασε ο Κριμαϊκός Πόλεμος στο ελληνικό κράτος και στον Ελληνισμό (μονάδες 10) και β) ποιες επιπτώσεις είχε στις σχέσεις της Ελλάδας με τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις. (μονάδες 15).

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

«Η επανάσταση του 1854 ξέσπασε με την ευκαιρία του Κριμαϊκού Πολέμου κατά τα μέσα Ιανουαρίου, πρώτα στην Ήπειρο (Ραδοβίτσι), με αφορμή τη φορολογική

καταπίεση, και σχεδόν ταυτόχρονα στη Θεσσαλία (Άγραφα) [...] Παρά την εξάπλωση όμως της επανάστασεως και τις πρώτες επιτυχίες της, δεν έγινε δυνατόν να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι των επαναστατών, οι καταλήψεις δηλαδή των στρατιωτικών κέντρων του εχθρού. Και τούτο γιατί η Πύλη από τον Φεβρουάριο είχε αρχίσει να ενισχύει τα κέντρα αυτά με ισχυρές δυνάμεις [...]. Αλλά αυτό που καθόρισε την τύχη της επανάστασεως ήταν προπαντός η στάση της Αγγλίας και της Γαλλίας, που πήραν ανεπιφύλακτα το μέρος των Τούρκων, τους βοήθησαν πολλαπλά, ανέπτυξαν έντονη διπλωματική δράση για την καταστολή της και έφθασαν ως το ναυτικό αποκλεισμό και την κατοχή του Πειραιά. Έτσι αναγκάστηκε η ελληνική κυβέρνηση να σταματήσει τη βοήθεια που χορηγούσε ανεπίσημα στους επαναστάτες και να διατάξει την αποχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών».

**Στέφανος Παπαδόπουλος, «Ο Κριμαϊκός πόλεμος και Ελληνισμός»,
Ι. Ε.Ε., τ. ΙΓ', Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1977, σ.163**

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

« Ο Κριμαϊκός Πόλεμος ήταν η αποφασιστική καμπή για τη γνωριμία του ελληνικού έθνους με τα γειτονικά του, γιατί απέδειξε μ' έναν τρόπο που δεν χωρούσε διάψευση ότι τα συμφέροντα των υποδούλων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν ήταν εκείνα που θεωρούσε δεδομένα η φιλοπόλεμη μερίδα στην Ελλάδα, αφού τίποτε το αντίστοιχο με την κινητοποίηση του Αγώνα δεν σημειώθηκε το 1854. Επιπλέον ο φιλορωσισμός δέχεται βαρύ πλήγμα. Στο εξής δεν παύει βέβαια να συνδέεται αόριστα με την προοπτική της γενικής απελευθέρωσης της Ανατολής, η ήδη υποτυπώδης όμως επιχειρηματολογία του στερείται οριστικά τη δυνατότητα εμπλουτισμού ή ανανέωσής της, και αυτό σε αντίθεση με τον αντιρωσισμό για τον οποίο αρχίζει περίοδος σταθερής ανόδου. Ο θρίαμβος της αγγλικής πολιτικής στην Ελλάδα αφήνει στον αντιρωσισμό ένα πεδίο τελείως ελεύθερο[...]».

**Έλλη Σκοπετέα, Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα
(1830-1880), Αθήνα: Πολύτυπο, 1988, σ. 331.**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) Την έκρηξη του Κριμαϊκού πολέμου συνόδευσαν εκκλήσεις των Ρώσων προς τους ορθόδοξους λαούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας να εκδιώξουν τους Οθωμανούς από την Ευρώπη. Οι εκκλήσεις αυτές είχαν απήχηση και παρατηρήθηκαν επαναστατικές ζυμώσεις. Στην Ελλάδα υπήρξε σαφής προσανατολισμός της κοινής γνώμης υπέρ της Ρωσίας και υποκινήθηκαν εξεγέρσεις στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στη Χαλκιδική. **Το κείμενο Α' συμφωνεί με τις ιστορικές μας γνώσεις, γιατί αναφέρεται ότι το 1854 με την ευκαιρία του Κριμαϊκού πολέμου ξέσπασε στα μέσα Ιανουαρίου επανάσταση στην Ήπειρο. Η επανάσταση εξαπλώθηκε σχεδόν ταυτόχρονα στα Άγραφα της Θεσσαλίας. Αν και η επανάσταση επεκτάθηκε, δεν κατόρθωσε να πετύχει τους βασικούς της στόχους, δηλαδή να ελέγξει τα στρατιωτικά κέντρα του εχθρού. Η αποτυχία αυτή οφειλόταν στην απόφαση του Οθωμανικού κράτους να ενισχύσει τα σημεία αυτά με ισχυρές δυνάμεις.**

Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, επίσης, η Βρετανία και η Γαλλία ανάγκασαν τον Όθωνα να ανακαλέσει τους Έλληνες αξιωματικούς που είχαν περάσει επικεφαλής ανταρτών στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στη Μακεδονία. **Το κείμενο Α' συμφωνεί με αυτό το στοιχείο, αναφέροντας ότι η Βρετανία και η Γαλλία ανάγκασαν την ελληνική κυβέρνηση να σταματήσει την παροχή βοήθειας προς τους επαναστάτες και να διατάξει τους Έλληνες αξιωματικούς να αποχωρήσουν.**

Σχετικά με την επίδραση που είχε ο Κριμαϊκός πόλεμος για τον ελληνισμό μπορούμε να αναφέρουμε και ότι **σελ. 40** «Ο σουλτάνος είχε ήδη ... Τανζιμάτ (μεταρρυθμίσεων)»

β) Κατά τη διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου η Βρετανία και η Γαλλία εξανάγκασαν τον Όθωνα να αποπέμψει τη φιλορωσική κυβέρνηση της Ελλάδας και να διορίσει φιλοδυτική κυβέρνηση. Οι δυνάμεις αυτές επίσης πίεσαν την ελληνική κυβέρνηση να ανακαλέσει τους αξιωματικούς που είχαν περάσει επικεφαλής ανταρτών στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στη Μακεδονία. **Το κείμενο Α' συμφωνεί με τις ιστορικές μας γνώσεις, γιατί αναφέρει ότι η Αγγλία και η Γαλλία υποχρέωσαν την Ελλάδα να διατάξει αποχώρηση αυτών των αξιωματικών αλλά και να σταματήσει την προσφορά βοήθειας προς τους επαναστάτες. Επιπλέον, στο ίδιο κείμενο αναφέρεται ότι η Βρετανία και η Γαλλία υποστηρίζοντας χωρίς καμία επιφύλαξη τους Τούρκους τους βοήθησαν με πολλούς τρόπους. Εκτός από τη διπλωματική δράση για την καταστολή της επανάστασης, οι δυνάμεις αυτές προχώρησαν και στο ναυτικό αποκλεισμό και την κατοχή του Πειραιά.**

Το κείμενο Β' επιπλέον αναφέρει ότι με τον Κριμαϊκό πόλεμο ο φιλορωσισμός υπέστη ισχυρό πλήγμα. Αν και συνέχισε να υφίσταται ως αόριστη ιδέα της «γενικής απελευθέρωσης Ανατολής», αποτελούσε «υποτυπώδη ιδεολογία» χωρίς δυνατότητα ανανέωσης ή ενίσχυσης. Αντίθετα, ο αντιρωσισμός ενισχύθηκε και συνδέθηκε με τον θρίαμβο της αγγλικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Σχετικά με τις συνέπειες που είχε ο Κριμαϊκός πόλεμος για τις σχέσεις της Ελλάδας με τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις μπορούμε επίσης να αναφέρουμε ότι με τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων (30 Μαρτίου 1856), με την οποία έληξε ο πόλεμος, η Πύλη εξασφάλισε το δικαίωμα συμμετοχής στο σύστημα ασφάλειας των Μεγάλων Δυνάμεων της Ευρώπης (concert of Europe), και **σελ. 40** «Ο Εύξεινος Πόντος ... κατέστη υπό την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων». Η ενίσχυση αυτή του ρόλου του Οθωμανικού κράτους ήταν μοιραίο να έχει επιπτώσεις στις σχέσεις της Ελλάδας με τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στο παρακάτω κείμενο και τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στους παράγοντες οι οποίοι έδωσαν ώθηση στη διαδικασία της αποαποικιοποίησης κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα.

Μονάδες 25

«[...] Οι ιστορικοί καταγίνονται με τη διαλεύκανση των αιτίων της αποαποικιοποίησης, και ιδίως της ταχύτητας της. Αρκετά σημεία έχουν αποσαφηνιστεί. Πρώτον, οι αυτοκρατορίες δεν ήταν συνολικά επικερδείς· πιο συγκεκριμένα, ενώ απέφεραν κολοσσιαία κέρδη σε ορισμένα άτομα και εταιρείες, αποτελούσαν βάρος για τον κρατικό κορβανά¹ των περισσότερων αυτοκρατορικών δυνάμεων. Έτσι, η εκμετάλλευση των λαών των αποικιών συμβάδιζε με καθαρές απώλειες για τους φορολογούμενους των μητροπόλεων. Δεύτερον, οι αυτοκρατορικές δυνάμεις σπάνια αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν εξαιτίας μιας στρατιωτικής εξέγερσης – η Αλγερία ήταν η εξαίρεση και όχι ο κανόνας. Συνήθως οι ανταρσίες μπορούσαν να κατασταλούν· το πρόβλημα ήταν, με τι κόστος σε ζωές και σε χρήμα. [...]

Η απόφασή τους αποτελούσε συνισταμένη διαφόρων παραγόντων – οικονομικών, στρατιωτικών και πολιτικοϊδεολογικών. Οι αυτοκρατορικές δυνάμεις μπορούσαν πάντα να επιλέξουν αν θα κατέφευγαν ή όχι στη βία για να διατηρήσουν την αρχή τους. Όταν κατέφευγαν σ' αυτήν –όπως οι Γάλλοι στην Αλγερία και στο Βιετνάμ ή οι Πορτογάλοι στη νότια Αφρική–, κατέληγαν πολλές φορές να βάζουν σε κίνδυνο την πολιτική σταθερότητα στην ίδια τους τη χώρα. Στα μεταπολεμικά χρόνια αποφάσιζαν όλο και πιο συχνά να μην το κάνουν αυτό. Ένας από τους λόγους ήταν φυσικά ότι συνειδητοποίησαν κάποια στιγμή πως η στρατιωτική κυριαρχία ήταν ένας δαπανηρός και αδέξιος τρόπος να εξασφαλίσουν αυτό που ήθελαν. [...] Τα μεγαλεία της αυτοκρατορίας φάνταζαν όλο και πιο κίβδηλα, ενώ η ηθικότητα και η ορθολογικότητά της αμφισβητούνταν, σε μια ήπειρο [ενν. την Ευρώπη] που

λειτούργουσε όχι με βάση τις παγκόσμιες αυτοκρατορικές αντιπαλότητες και την κατοχή εδαφών αλλά μέσω υπερεθνικής οικονομικής συνεργασίας».

M. Mazower, Σκοτεινή Ήπειρος, Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας, μετ. Κ. Κουρεμένος, 2η έκδοση, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, χ. χ., σ. 359.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

(Εισαγωγή) Σχολικό βιβλίο, σελ. 151 «Οι μεγάλες αποικιακές αυτοκρατορίες ... των αποικιοκρατούμενων λαών.»

Αρχικά, Σχολικό βιβλίο, σελ. 151 «Η πολεμική κινητοποίηση ... μικρούς αποικιακούς στρατούς». Όπως συμπληρώνει και ο Mazower στο απόσπασμα που παρατίθεται, οι αποικιακές δυνάμεις δεν συνήθιζαν να αποχωρούν από κάποια αποικία –με εξαίρεση την Αλγερία– εξαιτίας μιας στρατιωτικής εξέγερσης, διότι συνήθως μπορούσαν να τις καταστείλουν. Οι αποφάσεις των δυνάμεων για επέμβαση επηρεαζόταν αρχικά από τις απώλειες σε ζωές και σε χρήμα και κυρίως από διάφορους παράγοντες, οικονομικούς, στρατιωτικούς και πολιτικοϊδεολογικούς. Μία συνθήκη ακόμα που επηρέαζε τις αποφάσεις τους ήταν κατά πόσον η παρέμβασή τους επηρέαζε την πολιτική σταθερότητα των αποικιών, όπως στην περίπτωση της Αλγερίας και του Βιετνάμ (παρέμβαση Γάλλων) και της Ν. Αφρικής (παρέμβαση Πορτογάλων).

¹ κορβανάς = ταμείο

Επιπλέον, Σχολικό βιβλίο, σελ. 151 «Η παγκόσμια οικονομική κρίση ... κόλπους τους.» Διαμορφώνεται, κατά συνέπεια, μια οικονομική πραγματικότητα, **όπως καταγράφει ο Mazower**, σύμφωνα με την οποία, ενώ η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των χωρών αυτών απέφερε τεράστια κέρδη σε άτομα και επιχειρήσεις, οι αυτοκρατορικές δυνάμεις είχαν οικονομικές απώλειες στα δημόσια ταμεία που επιβάρυναν τελικά τους φορολογουμένους στις μεγάλες πόλεις (μητροπόλεις) των αυτοκρατοριών.

Σχολικό βιβλίο, σελ. 151 «Το 1941-1942 ... την ανεξαρτησία της». Αναφέροντας την τακτική των μεγάλων αποικιοκρατικών δυνάμεων ο Mazower, επισημαίνει ότι αυτές στα μεταπολεμικά του Β' Παγκοσμίου Πολέμου χρόνια συνειδητοποίησαν ότι ο έλεγχος ασθενέστερων κρατών με πλουτοπαραγωγικές πηγές δεν χρειαζόταν να επιτευχθεί στρατιωτικά λόγω των οικονομικών απωλειών. Παράλληλα, αμφισβητούνταν η ηθικότητα της πολιτικής των ισχυρών κρατών, ενώ ο συσχετισμός των δυνάμεων που είχε διαφοροποιηθεί μετατόπιζε την πολιτική των δυνάμεων προς την υπερεθνική οικονομική συνεργασία και την εγκατάλειψη της αντιπαλότητας των μέχρι πρόσφατα παγκόσμιων αυτοκρατοριών.

(Επίλογος) Σχολικό βιβλίο, σελ. 151 «Όλα αυτά τα στοιχεία ... που έλεγχαν.»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα είναι σαφώς διατυπωμένα -με εξαίρεση το Γ1- και οι απαντήσεις μπορούν να αντληθούν από συγκεκριμένα χωρία του σχολικού βιβλίου. Έχουν διαβαθμισμένη δυσκολία, αλλά μόνο ένας πολύ καλά προετοιμασμένος υποψήφιος θα απαντήσει άριστα (λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού σελίδων της ύλης).

Ειδικά για το θέμα Γ1, παρατηρείται αλληλοκάλυψη μεταξύ των υποερωτημάτων α) και β), καθώς σημεία της απάντησης του ερωτήματος α) καλύπτουν και την απάντηση του ερωτήματος β).